ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 7.5.2018г.
COM(2018) 246 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ

относно прилагането на Директивата на Съвета за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока (85/374/ЕИО)

{SWD(2018) 157 final} - {SWD(2018) 158 final}

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В продължение на повече от три десетилетия Директивата за отговорността за стоките[1] (наричана по-долу „директивата“) предлага гаранции, че производителите носят отговорност пред потребителите за дефектни стоки. При приемането ѝ през 1985 г. директивата е амбициозен и съвременен инструмент, който изисква от държавите членки да направят съществени изменения в гражданските си кодекси с оглед привеждането им в съответствие с нейните изисквания.

Директивата е един от първите законодателни актове на ЕС, предназначен конкретно за защита на потребителите. Тя въвежда понятието „обективна отговорност“, по смисъла на което производителите носят отговорност за дефектни стоки, независимо дали дефектът е по тяхна вина. Директивата има за цел и да допринесе за икономическия растеж, като осигури стабилна правна среда на равнопоставеност при конкуренцията, която да дава възможност на компаниите да пускат на пазара иновативни стоки.

Директивата допълва законодателството на ЕС в областта на безопасността на стоките и т.нар. „нов подход“ към безопасността на стоките. Въведен по същото време като директивата, въпросният „нов подход“ е предназначен за предотвратяване на злополуки чрез установяване на общи правила за безопасност[2], които да позволят гладко функциониране на единния пазар на стоки и намаляване на административната тежест. Директивата представлява защитна мрежа за случаите, в които злополуки все пак възникват.

2018 г. не е 1985 г. От тогава ЕС и неговите правила относно безопасността на стоките претърпяха развитие, подобно на икономиката и технологиите. Много от стоките, които са налични на пазара днес, притежават характеристики, които бяха считани за научна фантастика през 80-те години на 20-ти век. Предизвикателствата, пред които сме изправени сега и с които ще се сблъскваме все повече в бъдеще, са свързани с цифровизацията, „интернет на нещата“, изкуствения интелект и киберсигурността, като това са само няколко примера за подобни предизвикателства.

Стремглаво нарастващата изчислителна мощ, достъпността на данните и особено постигнатият напредък в областта на алгоритмите превръщат изкуствения интелект (ИИ) в една от най-важните технологии на 21-ви век. С приетото от нея съобщение, озаглавено „Извличане на максимална полза от изкуствения интелект“[3], Комисията се стреми да гарантира последователност при установяването на политики, предлагащи решения и на предизвикателства в областта на правото. Безопасността на стоките и отговорността за тях в случай на вреди са един от основните аспекти

---

[1] Директива 85/374/ЕИО на Съвета от 25 юли 1985 г. за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока, http://data.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj.

[2] Към днешна дата, този „вид законодателство“ обхваща огромното мнозинство стоки, предлагани на пазарите в ЕС. То е в процес на непрекъсната актуализация, за да бъде в крак с развитието на технологиите.

[3] Съобщение на Комисията, озаглавено „Извличане на максимална полза от изкуствения интелект“ (COM(2018) 237).

при създаването на политики, които да позволят на европейските общества, бизнес и потребители да се възползват от изкуствения интелект.

Предвид това, че директивата никога не е била оценявана от влизането ѝ в сила и с оглед на най-новото развитие на въпросните технологии Комисията извърши оценка на резултатите от прилагането на директивата. В рамките на оценката беше взето под внимание най-новото развитие на технологиите. По-конкретно, беше извършен анализ на това дали директивата: i) продължава да постига ефикасно първоначалните си цели; ii) е ефективна; iii) съответства на приложимите правила на ЕС в тази област; iv) продължава да бъде актуална с оглед на последните технологични промени; и v) дали законодателството на ЕС относно отговорността за стоките продължава да предлага добавена стойност на бизнеса и на увредените лица[4].

При оценката бе разгледан и въпросът дали директивата все още изпълнява целта си, в сегашния си вид. Дали дава адекватен отговор на проблемите, свързани с все по-автономните устройства и киберсигурността? А по отношение на устойчивостта и прехода към кръгова икономика? Дали директивата ненужно препятства пускането на иновативни стоки на пазара от страна на производителите? Или обратно, дали успява да възпре производителите да пускат дефектни и небезопасни стоки на пазара? Дали все още осигурява защита за увредените лица в променящия се свят?

Оценката показа, че макар днешните стоки да са много по-сложни от тези през 1985 г., Директивата за отговорността за стоките продължава да бъде адекватен инструмент.

Въпреки това, трябва да изясним правното тълкуване на определени понятия (като например „стока“, „производител“, „дефект“, „вреда“ и „доказателствена тежест“) и да разгледаме внимателно някои стоки, като например фармацевтичните продукти, които могат да бъдат проблемни за прилагането на Директивата.

В допълнение към това, предварителният анализ на влиянието, което нововъзникващите цифрови технологии оказват върху функционирането на директивата, повдигна определен брой отворени въпроси. В светлината на тези констатации, с оглед постигане на единно тълкуване Комисията ще проведе широк кръг от консултации с всички заинтересовани страни. Целта е да се изготвят изчерпателни насоки за това как да се прилага директивата в наши дни. В допълнение към това, Комисията ще извърши оценка на това до каква степен директивата предлага адекватни решения за нововъзникващите цифрови технологии, в сегашния си вид. Тези насоки и оценката ще ни помогнат да подготвим почвата за установяването на рамка на отговорността за стоките, която да бъде в крак с цифровата индустриална революция.

Нашата цел е да гарантираме, че: i) ЕС продължава да разполага с режим на отговорността за стоките, който насърчава иновациите; ii) стоките, които се пускат на пазара на ЕС, са безопасни[5]; и iii) хората, които понасят вреди в резултат на дефектни стоки, имат възможност да предявяват претенции за обезщетение, при възникване на злополуки. Носим отговорност както пред бизнеса, така и пред

[4] Работен документ на службите на Комисията, Оценка на Директива 85/374/ЕИО на Съвета (SWD(2018) 157).

[5] В допълнение към вече съществуващото законодателство относно стоките.

хората, които понасят вреди. Това е посоката, към която сме се устремили. Трябва внимателно и предвидливо да следим настъпващите технологични промени, така че да не изгубим от полезрението си в нито един момент която и да било от тези цели.

2. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДИРЕКТИВАТА

Директивата е приложима за всички движими стоки, дори когато са интегрирани в други движими стоки, и конкретно включва електричеството. В нея се въвежда понятието **обективна отговорност** на производителите[6]. Съгласно законодателството на ЕС относно безопасността[7], производителите носят отговорност за своите стоки. Ако дадена стока е дефектна и причини телесна повреда или имуществени вреди на стойност над 500 евро спрямо единица собственост, която е основно за лично ползване или консумация, производителите носят отговорност, независимо дали имат вина или не. Една стока се счита за дефектна, ако не осигурява такава безопасност, каквато човек има право да очаква[8].

Пример — *При управление на автомобил на даден човек му се налага да избегне неочаквано появило се препятствие. Той се отклонява от пътя и превозното му средство започва да разтриса. Сензорите на въздушните възглавници приемат това за настъпване на произшествие и се активират. Една от страничните въздушни възглавници удря водача във врата, оказва натиск върху артерията и причинява инсулт. Съдът се опитва да установи дали производителят правилно е изчислил риска от неизправност на сензорите. Искът е отхвърлен от две инстанции, но след това въпросното решение е отменено на по-високо равнище. В крайна сметка, спорът е уреден по извънсъдебен път.*

Обективната отговорност представлява мощен инструмент за защита на увредените лица. Съществуват обаче определени обстоятелства, при които директивата позволява на производителите да поемат определен пресметнат риск при пускането на иновативни стоки на пазара. Производителят не носи отговорност, ако може да докаже, че: i) дефектът не е съществувал при пускането на стоката в обращение; ii) дефектът се дължи на спазването на нормативни изисквания, въведени от органите на публичната власт; или iii) състоянието на техническите познания към момента на пускане на стоката на пазара не е позволявало да се открие дефектът. Държавите членки имат възможност да получат дерогация от последното изключение.

Пример – *Лице понася тежки телесни повреди в резултат от внезапно блокиране на предните спирачки на мотоциклета втора употреба, който управлява, довело*

---

6 Понятието „производител“ включва всяко лице, което по занятие произвежда стоки в завършен вид, суровини или съставни части, включени в производството на други стоки, или което се представя за производител, като поставя върху стоката своето име, търговска марка или друг отличителен знак (член 3 от директивата).

7 Съгласно законодателството на ЕС относно безопасността производителят винаги носи отговорност за съответствието на дадена стока на изискванията на приложимото законодателство на ЕС, дори когато има задължителна оценка на съответствието от трета страна.

8 Тук се вземат предвид всички обстоятелства, включително представянето на стоката, употребата, на която основателно може да се очаква да бъде подложена, и моментът на пускането ѝ в обращение. В член 6 от директивата се посочва, че стоката не може да се смята за дефектна поради единствената причина, че впоследствие е пусната в обращение друга стока с по-добри показатели.

до падане. Мотоциклетът е добре поддържан, има нисък пробег и е само на две години. Ищецът предявява иск и печели на първа инстанция. Решението е обжалвано от производителя, но жалбата е отхвърлена от съда с обяснението, че ищецът не е длъжен да доказва съществуването на конкретен проектен или производствен дефект, за да се установи наличието на дефект, нито трябва да показва как е причинен дефектът. Достатъчно е ищецът да докаже, че е съществувал дефект в съответния момент и че това е предизвикало произшествието. Основанието на съда е експертното становище, че трябва да е имало дефект в спирачките на конкретния мотоциклет. Останалите мотоциклети от същия вид не са показали предразположеност към такъв дефект и по тази причина съдът е имал право да заключи, че тези конкретни спирачки са били дефектни, а ищецът е доказал своето твърдение.

От деня, в който узнаят за съществуването на дефекта, увредените лица разполагат с 3 години, за да предявят иск за обезщетение за вредите. Искове не са възможни след като изминат 10 години от пускането на стоката в обращение. В подкрепа на претенциите си, потърпевшите трябва да докажат вредите, дефекта и причинно-следствената връзка между дефекта и вредите.

3. ПРИЛАГАНЕ НА ДИРЕКТИВАТА

Според директивата се изисква доклад на Комисията до Съвета и Парламента[9] на всеки 5 години от прилагането ѝ. Това е петият доклад, който се допълва от оценка.

Комисията не е получавала каквито и да било оплаквания и не е стартирала каквито и да било процедури за нарушение през разглеждания период 2011–2017 г. Въпреки това, директивата не обхваща, нито хармонизира всички аспекти на отговорността за стоките. Има възможност за различни национални подходи, например относно системите за уреждане на исковете за обезщетения за вреди, или начините за доказване на вредите. Те са оставени на усмотрението на държавите членки. Държавите членки могат също така да въвеждат или запазят в сила други национални инструменти за отговорността на производителите, въз основа на вината.

Пет държави членки са приели „дерогация за риска при развойната дейност“ съгласно член 15, параграф 1, буква б) от директивата, според която производителят носи отговорност и за случаите, когато състоянието на научните и техническите познания към момента на пускане на стоката в обращение не е позволявало да се открие дефектът. Две от тези държави членки прилагат въпросната дерогация във всички сектори[10], докато други две категорично

[9] COM(95) 617 final, COM(2000) 893 final, COM(2006) 496 final, COM(2011) 547 final. В предишните доклади е отбелязано увеличаване на случаите, свързани с директивата. В тях е посочен и общият консенсус относно съществуването на рамка за отговорността за стоките на равнището на ЕС. Въпреки това, може да се каже, че съществуват отколешни дебати във връзка с някои от понятията, използвани в директивата, например по отношение на понятието „доказателствена тежест“. Освен разширяването на обхвата на директивата с Директива 1999/34/ЕО, Комисията не е сметнала за необходимо да въвежда изменения.

[10] Финландия и Люксембург.

изключват фармацевтичните продукти[11], а една изключва продуктите на човешкото тяло[12].

Констатациите на оценката показват, че повечето искове за отговорност за стоки между 2000 и 2016 г. на практика са били уредени по извънсъдебен път. 46 % от случаите са разрешени чрез преки преговори, 32 % — в съда, 15 % — чрез алтернативни механизми за уреждане на спорове, и 7 % — чрез други способи, например от застрахователя на отговорната страна[13]. Външното проучване, възложено за целите на оценката, успя да идентифицира 798 иска, основани на правилата за отговорността за стоките, за периода от 2000 до 2016 г.[14] Вероятно действителният брой на случаите обаче е по-висок, а и не всички случаи са включени в обществените и частните бази данни, до които бе направено допитване. Най-често засегнатите стоки са суровините (21.2 % от случаите), фармацевтичните продукти (16.1 %), транспортните средства (15.2 %) и машините (12.4 %). Видовете установени вреди са свързани с характеристиките на всяка стока[15].

4. СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА СЪДА ПРЕЗ ПЕРИОДА 2011–2017 Г.

Въпреки че при анализа на броя на съдебните дела на национално равнище и на засегнатите сектори не се откроява конкретен сектор, който да изпъква на фона на останалите, ситуацията е различна, когато разгледаме казусите, отнесени за разглеждане пред Съда на Европейския съюз. Четирите решения на Съда през разглеждания период се отнасят за медицински изделия и фармацевтични продукти, което може би говори за конкретни проблеми с прилагането на директивата спрямо стоки за здравето.

В един от случаите, при който болнично легло е причинило изгаряния на пациент по време на хирургическа намеса, Съдът потвърди, че директивата е приложима само спрямо производителите, но не и спрямо доставчиците на услуги, които може да използват стоки, за които впоследствие да се установи, че са били дефектни[16]. При все това, директивата не възпрепятства държавите членки да установяват обективна отговорност за доставчиците на услуги, доколкото те по никакъв начин не ограничават обективната отговорност на производителите за своите стоки съгласно предвиденото в директивата.

---

11 Унгарският граждански кодекс посочва, че производителят на всеки фармацевтичен продукт носи отговорност, дори ако състоянието на научните и техническите познания към момента на пускане на стоката в обращение не е позволявало да се открие дефектът. По подобен начин испанският кралски законодателен указ 1/2007 от 16 ноември 2007 г. посочва, че производителите на медицински продукти, храни или хранителни вещества, които са предназначени за човешка консумация, не могат да се позовават на изключението, предвидено в член 7, буква д) от директивата.

12 Франция.

13 Тези проценти се основават на отговорите при обществената консултация и представляват средни равнища за всичките 28 държави членки.

14 Технополис, Проучване за оценка на Директива 85/374/ЕИО на Съвета за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока.

15 Въпросната констатация се основава на анализа на 547 случая съгласно Комбинираната номенклатура.

16 Решение от 21 декември 2011 г., дело C-495/10.

Определено най-трудното препятствие за получаване на обезщетение за вреди е доказателствената тежест, която лежи върху увреденото лице, а именно да покаже наличието на причинно-следствена връзка между дефектиралата стока и вредите. Съдът значително е улеснил този процес, приемайки националните правила, които помагат на увреденото лице да докаже твърденията си, при условие че това не накърнява залегналия в директивата принцип доказателствената тежест да лежи върху увреденото лице. Например Съдът е посочил, че националните правила, които дават на потребителите правото да изискват от производителя на дадена стока да им предостави информация относно неблагоприятните ефекти на стоката, могат да се приемат, тъй като остават извън обхвата на директивата[17]. Такива правила улесняват задачата на увреденото лице да установи отговорността на производителя. Също така Съдът приема националните доказателствени правила, съгласно които националният съд може да приеме, че дадени фактически доказателства представляват сериозни, конкретни и последователни доказателства за дефект на дадена стока и формират причинно-следствена връзка с вредите, дори ако няма налични убедителни научни доказателства за това[18]. Особено що се отнася до неблагоприятните ефекти на фармацевтичните продукти, доказателствата за които често не са категорични, това може да улесни получаването на обезщетение от хората, които са понесли вреди. Съдът е посочил също така, че стоки от една и съща група или производствена серия с потенциален дефект могат да се считат за дефектни, без да е необходимо да се установява действителен дефект за всеки отделен артикул[19]. Разходите за операцията по отстраняване на такива потенциално дефектни стоки също се считат за вреди по смисъла на директивата[20].

Например: Постепенно влошаване на работата на пейсмейкърите. *Производител на пейсмейкъри информира лекарите, че един от компонентите, използвани за херметичното запечатване на техните пейсмейкъри, може постепенно да влоши своята функция. Този дефект би могъл да доведе до преждевременно изчерпване на батерията, в резултат на което да настъпи загуба на телеметрия и/или загуба на пейсинг, без предупреждение. Производителят препоръчва подмяна на такива пейсмейкъри, при необходимост, и заявява, че ще предостави новите пейсмейкъри безплатно. Двама пациенти получават безплатни нови пейсмейкъри. Дефектните пейсмейкъри са унищожени, без да бъдат подлагани на преглед. Застрахователната компания подава иск за обезщетение за вреди от страна на производителя, позовавайки се на директивата, който иск включва и разходите за операцията по подмяна на пейсмейкърите.*

5. ОЦЕНКА НА ДИРЕКТИВАТА

Оценката на Комисията се основава на външно проучване, чиито констатации са анализирани в придружаващия Работен документ на службите на Комисията[21]. В оценката се прави анализ на следното: i) дали Директивата все още изпълнява първоначалните си цели за гарантиране на отговорността на производителите,

17 Решение от 20 ноември 2014 г., дело C-310/13.
18 Решение от 21 юни 2017 г., дело C-621/15.
19 Решение от 5 март 2015 г., съединени дела C-503/13 и C-504/13.
20 Пак там.
21 Виж придружаващия Работен документ на службите на Комисията SWD(2018) 157 относно оценката на директивата.

функционирането на единния пазар и защитата и обезщетяването на увредените лица; и ii) дали тя показва ефикасност, ефективност, съгласуваност, актуалност и добавена стойност за ЕС.

5.1. Ефикасност

Сред голяма част от заинтересованите лица съществува разбиране за отговорността на производителите за дефекти в техните стоки. Като цяло, промишлеността е удовлетворена от директивата като средство за гарантиране на отговорността за дефектни стоки. Обратно, потребителските организации имат критично отношение към обстоятелството, че за увредените лица е трудно да доказват наличието на причинно-следствена връзка между вредите и дефекта, по-специално защото трябва предварително да поемат всички разходи, свързани с доказването ѝ, както и защото са в неравностойно положение от гледна точка на техническата информация за стоката. Оценката определи този етап като най-трудното за преодоляване препятствие за потребителите по пътя към получаване на обезщетение. Въпреки всичко, това е изискване, което не може да бъде пренебрегвано. Прагът от 500 евро и времевите ограничения за завеждането на искове (особено за определени стоки, като например фармацевтични продукти) също ограничават броя на случаите, за които потребителите могат да предявят иск за обезщетение.

Като цяло, може да се приеме, че директивата допринася за постигането на разумен баланс между защитата на увредените лица и гарантирането на лоялна конкуренция на единния пазар. И все пак, някои от понятията, използвани в директивата, изискват насоки и/или разяснения, тъй като възпрепятстват ефикасността на директивата. По-специално, по-доброто общо разбиране за значението на понятията „стока“, „вреди“ и „дефект“, както и разяснения относно доказателствената тежест, биха позволили по-ефикасното прилагане на директивата.

Що се отнася до новите технологии, липсата на информация за конкретни дела пред Съда, жалби на потребители или относим практически опит, докладван от заинтересованите страни, не позволява да се достигне до окончателно заключение[22]. Като се вземат предвид характеристиките на тези технологии (по-специално тяхната сложност и автономност), ясно е, че Комисията ще трябва да предприеме последващи действия по всички въпроси, на които не е даден отговор. Някои от тези характеристики могат да повдигнат въпроси относно целесъобразността на съществуващата рамка за отговорността за стоките, от гледна точка на гарантирането на ефективни средства за правна защита за потребителите и инвестиционна стабилност за бизнеса. Обратно, други аспекти могат да намерят адекватни отговори в сегашната директива. Комисията ще анализира внимателно всички потенциални предизвикателства в последващите действия по този доклад.

5.2. Ефективност

Директивата цели да се постигне необходимият баланс между интересите на увредените лица и на производителите. Свързаните с нея разходи са директен

[22] Външното проучване, на което се базира оценката, успя да идентифицира само едно съдебно дело, при което разглежданият въпрос конкретно е свързан с нововъзникващите цифрови технологии. Делото се отнася за единица за съхранение на данни в България. (българско дело № 20942/2012 г.).

компромис: това, което е от полза за увредените лица, е за сметка на производителите, и обратното. Основният разход за производителите е обективната отговорност. За потребителите разходите са свързани с доказателствената тежест, прага от 500 евро и времевите ограничения. Понятията са прости, но тяхното приложение не винаги е такова.

Като цяло, се приема, че директивата работи ефективно за осигуряване на стабилна правна рамка за единния пазар и за хармонизиране на защитата на потребителите. Въпреки това, за увредените лица балансът между разходите и ползите, свързани с директивата, не е еднакъв при всички държави членки и сектори или видове стоки. Сложността на даден продукт определя разходите по доказване на наличието на дефект. При фармацевтичните продукти, например, разходите може да не са справедливо разпределени между производителите и увредените лица. Съществуват и други фактори, които играят значителна роля при определянето на ефективността на директивата. Един конкретен фактор, който съставлява най-важната административна тежест, са разходите и продължителността на съдебното производство. Те се различават значително от една държава членка до друга и имат по-пряко въздействие върху увредените лица, отколкото върху производителите. Въпреки това, тъй като те не се дължат на тежести, които самата директива налага, в това отношение не е установен конкретен потенциал за опростяване.

5.3. Съгласуваност

Директивата не съществува в правен вакуум и не може да бъде разглеждана изолирано. Тя е неразделна част от правна рамка на ЕС, която съществува, за да гарантира функционирането на единния пазар, да насърчава иновациите и растежа чрез неутрални към технологиите правила за безопасност, както и да защитава безопасността и благосъстоянието на потребителите.

Според резултатите от оценката директивата съответства на общоприложимите правила на ЕС. Това обхваща съществуващите и предложените правила на ЕС относно защитата на потребителите в областта на договорната отговорност, както и тези относно разрешаването на спорове[23] По-важното е, че директивата е в съответствие с правилата на ЕС за безопасността на стоките, установени с хармонизираните правила на ЕС за безопасността на стоките[24], както и с

[23] Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета; Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции; Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на договорите за предоставяне на цифрово съдържание, COM/2015/0634 final; Изменено предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на договорите за онлайн продажби и други продажби на стоки от разстояние, за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2009/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, COM/2017/0637 final.

[24] Например Директива 2006/42/ЕО относно машините, Директива 2009/48/ЕО относно безопасността на детските играчки, Регламент (ЕС) № 305/2011 за определяне на хармонизирани условия за предлагането на пазара на строителни продукти и за отмяна на Директива 89/106/ЕИО на Съвета, Директива 2013/53/ЕС относно плавателните съдове за отдих и плавателните съдове за лично ползване и за отмяна на Директива 94/25/ЕО, Директива 2014/29/ЕС за хармонизиране на законодателствата на държавите членки във връзка с предоставянето на пазара на обикновените съдове под налягане, Директива 2014/33/ЕС за хармонизиране на законодателствата на държавите членки по отношение на

Директивата относно общата безопасност на продуктите[25]. Правилата на ЕС относно безопасността на стоките описват равнищата на безопасност, които всички продукти, пускани на пазара на ЕС, трябва да спазват. На свой ред, те отразяват равнищата на безопасност за тези продукти, които едно увредено лице има право да очаква съгласно директивата. Също така, производителите са освободени от отговорност, ако могат да докажат, че даден дефект се дължи на спазването на тези правила. Тъй като технологичните промени ще водят до съответстващи промени в законодателството на ЕС, необходимо е да се запази въпросната съгласуваност при общите правила[26].

5.4. Актуалност

Директивата е успяла да устои на три десетилетия технически иновации. Първоначалните нужди от гарантиране на отговорността на производителите, защита на потребителите и ненарушаване на конкуренцията остават актуални. Въпреки това, по отношение на най-новото технологично развитие заинтересованите страни са изразили загриженост дали понятията от директивата продължават да бъдат актуални в сегашния си вид. Има отворени въпроси относно това какво точно разграничава стоката от услугата (например при „интернет на нещата“, където стоките и услугите си взаимодействат), какъв е обхватът на покриваните вреди (по настоящем се ограничават до имуществените вреди) и какво включва понятието „дефект“.

Ще бъде необходима и конкретна аналитична работа, например относно фармацевтичните продукти, заради тяхната сложност, и относно обновените стоки, заради тяхното изменено естество, което би могло да предизвика проблеми, отграничаващи ги от други категории стоки.

Ще са необходими допълнителни проучвания, за да се даде ясен отговор на тези въпроси и да се осигури правна сигурност както за производителите, така и за потребителите.

асансьори и предпазни устройства за асансьори, Директива 2014/35/ЕС за хармонизиране на законодателствата на държавите членки за предоставяне на пазара на електрически съоръжения, предназначени за използване в определени граници на напрежението, Директива 2014/53/ЕС за хармонизирането на законодателствата на държавите членки във връзка с предоставянето на пазара на радиосъоръжения и за отмяна на Директива 1999/5/ЕО, Регламент (ЕС) 2017/745 за медицинските изделия, за изменение на Директива 2001/83/ЕО, Регламент (ЕО) № 178/2002 и Регламент (ЕО) № 1223/2009 и за отмяна на директиви 90/385/ЕИО и 93/42/ЕИО на Съвета, Регламент (ЕС) 2017/746 за медицинските изделия за инвитро диагностика и за отмяна на Директива 98/79/ЕО и Решение 2010/227/ЕС на Комисията.

[25] Директива 2001/95/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно общата безопасност на продуктите. Правилата на ЕС в сферата на транспорта поверяват на производителите или операторите отговорността за поддържане на безопасното състояние на превозните средства, самолетите и плавателните съдове.

[26] При оценката на Директивата за машините вече е установено, че на нововъзникващите цифрови технологии не е обърнато конкретно внимание в установените с директивата основни изисквания за здравето и безопасността. Ще трябва да се обърне внимание и на въпроса дали клаузата относно риска при развойната дейност и възможността за дерогация от нея няма да доведе до регулаторна раздробеност, която може да се окаже проблемна за възприемането на ИИ.

5.5. Добавена стойност за ЕС

Директивата представлява неразделна част от правилата на ЕС за единния пазар. Ползите от нея са неоспорими. Директивата предлага еднаква защита за потребителите, изпълнявайки ролята на обезопасителна мрежа, допълваща законодателството на ЕС относно безопасността на продуктите. Освен това директивата постига фин баланс между иновации и защита, който може да се постигне само на равнището на ЕС, за да се предотврати раздробеност на единния пазар и нарушаване на конкуренцията.

Отмяната на директивата би довела до раздробеност и различни равнища на защита на потребителите, тъй като националните съдилища биха прилагали само националните правила, договорното или деликтното право. Следва да се отбележи, обаче, че директивата съществува успоредно с националните инструменти и следователно все още има възможност за различни национални подходи.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ: ЧЕТВЪРТА ИНДУСТРИАЛНА РЕВОЛЮЦИЯ – ПРАКТИЧЕСКИ ПОДХОД КЪМ ОТГОВОРНОСТТА

Проблемите, пред които сме изправени днес, донякъде се различават от тези, с които сме се сблъсквали в предимно аналоговия свят на 1985 г. В момента сме свидетели на поредната технологична революция. Икономиката и самите стоки стават все по-взаимосвързани, цифрови, автономни и интелигентни. Имаме нужда от съгласуван глобален отговор на тези предизвикателства, както се посочва в Инициативата за изкуствения интелект[27].

До този момент директивата обхвана широк спектър от стоки и технологични нововъведения. Принципно, тя е полезен инструмент за защита на увредените лица и за гарантиране на конкуренцията на единния пазар, чрез хармонизиране на правилата за увредените лица и бизнеса във всички аспекти, които обхваща. Това е област, в която правилата на равнището на ЕС привнасят ясна добавена стойност. Необходимостта от правила за отговорността за стоките на равнището на ЕС е неоспорима.

Това обаче не означава, че директивата е перфектна.

Ефективността ѝ се ограничава от понятия (като например „стока“, „производител“, „дефект“, „вреди“ или „доказателствена тежест“), които биха могли да са по-ефикасни на практика. Както показа оценката, има случаи, при които разходите не са равномерно разпределени между потребителите и производителите. Това е особено вярно в ситуации, където доказателствената тежест е сложна, какъвто може да бъде случаят с някои нововъзникващи цифрови технологии или фармацевтични продукти.

За да остане актуална и в бъдеще, директивата ще има полза от евентуални разяснения по тези въпроси. Директивата обхваща широк спектър от стоки и възможни сценарии. Насоките могат да направят тези понятия по-ефикасни, в светлината на продължаващата им актуалност.

---

[27] Съобщение на Комисията, озаглавено „Извличане на максимална полза от изкуствения интелект“ (COM(2018) 237).

Нашата цел е да продължим да гарантираме справедлив баланс на интересите на потребителите и производителите за всички стоки:

Някои понятия, които са били съвсем ясни през 1985 г., като „стока“ и „производител“ или „дефект“ и „вреди“, днес не са чак толкова ясни. Промишлеността все повече се интегрира в разпръснати глобални стойностни вериги с множество участници и със силен компонент на услугите[28]. Стоките все повече се променят, адаптират и обновяват отвъд контрола на производителя. Също така, при тях се наблюдава все по-голяма степен на автономност. Нововъзникващи стопански модели нарушават традиционните пазари. Въздействието на тези промени върху отговорността за стоките изисква по-задълбочен размисъл. В крайна сметка, производителят е отговорен и трябва да бъде отговорен за стоката, която е създал, а в същото време увредените лица трябва да могат да докажат, че вредите са причинени от дефект. Както производителите, така и потребителите трябва да знаят какво могат да очакват от стоките, от гледна точка на безопасността, посредством ясна рамка за безопасност.

Обратно, развитието на силен единен пазар на стоки и услуги за киберсигурността ще бъде възпрепятствано от проблеми около приписването на вредите за компаниите и веригите за доставки, както и нерешаването на тези въпроси, което е подчертано в съобщението на Комисията, озаглавено „Устойчивост, възпиране, защита: Изграждане на силна киберсигурност за ЕС“[29]. Още веднъж, потребителите и бизнесът трябва да са наясно с равнищата на сигурност, които могат да очакват, и трябва да знаят към кого да се обърнат, ако неуспехът при киберсигурността доведе до имуществени вреди.

Неотдавнашните широкомащабни трансгранични проблеми, засегнали потребителите в целия ЕС, като скандалът „*Дизелгейт*“, оказаха отрицателно въздействие върху доверието на потребителите в единния пазар. В своята „Нова сделка за потребителите“, Комисията предлага – наред с останалите мерки – да бъдат модернизирани системите за обезщетение и да бъдат улеснени потребителите при използването на правата си[30]. За да сме сигурни, че единният пазар ще успее да разгърне пълния си потенциал, трябва да уверим потребителите, че правата им ще бъдат зачитани.

Други по-широкообхватни аспекти изискват също толкова внимание. Това е особено актуално в контекста на по-устойчива икономика, в която стоките се обновяват, коригират и използват повторно. Кой ще бъде производителят на такива продукти, например в случай на ремонтиране, повторно използване и обновяване? Също така, фактът, че всички досегашни преюдициални заключения на Съда се отнасят за фармацевтични и медицински изделия, показателен ли е за конкретни характеристики в този сектор?

Комисията стартира експертна група относно отговорността, която да извърши подробно проучване на ефекта от тези промени. Групата има две конфигурации. Едната се състои от представители на държавите членки, промишлеността, потребителските организации, гражданското общество и академичната общност: тази група ще окаже съдействие на Комисията при тълкуването, прилагането и

[28] Друг аспект, който трябва да се има предвид, са директните онлайн продажби от трети държави.

[29] COM(2017) 450.

[30] COM(2018) 183, COM(2018) 184, COM(2018) 185.

евентуално актуализацията на директивата, включително в светлината на последните промени в съдебната практика на равнището на ЕС и на национално равнище, последиците от новите и нововъзникващите технологии, и всички други промени в сферата на отговорността за стоките. Другата конфигурация на експертната група, съставена изцяло от независими академични експерти и хора от практиката, ще извърши оценка дали цялостният режим на отговорността е в състояние по адекватен начин да улеснява въвеждането на нови технологии, чрез насърчаване на инвестиционната стабилност и доверието на потребителите[31].

Ролята на Комисията е да се стреми да създаде положителна и надеждна рамка за отговорността за стоките, която да насърчава иновациите, създаването на работни места и растежа, като в същото време защитава потребителите и безопасността на широката общественост. Ще издадем насоки относно директивата, както и доклад относно по-широките последици за, и потенциални пропуски във и насоките във връзка със, рамките за отговорността и безопасността по въпросите на ИИ, „интернет на нещата“ и роботиката, в средата на 2019 г. Ако е необходимо, Комисията ще актуализира определени аспекти на директивата, като например понятията „дефект“, „вреди“, „стока“ и „производител“. Въпреки това, общият принцип за „обективна отговорност“ ще остане непроменен.

Една съгласувана, неутрална към технологиите рамка за безопасност следва да предотвратява колкото се може повече злополуки. Когато все пак се случват злополуки, нашата рамка за отговорността трябва да гарантира, че увредените лица получават компенсации.

[31] Работният документ на службите на Комисията относно отговорността за нововъзникващите цифрови технологии (SWD(2018) 137) вече извади наяве някои от въпросите, които трябва да се подложат на обсъждане от тази конфигурация.